

MILIEUJAARPROGRAMMA 2008

- 1. *Verslag van het gevoerde milieu- en natuurbeleid in 2007***
- 2. *Leidraad voor een duurzaam gemeentelijk beleid***
- 3. *Milieujaarprogramma 2008***

1. Verslag van het gevoerde milieu- en natuurbeleid in 2007.

1. Algemeen

- Ook in 2007 werd de overeenkomst met het P.I.H. betreffende de ondersteuning van de algemene milieutaken van het gemeentebestuur verdergezet. Ook met IGEAN wordt jaarlijks een overeenkomst ondertekend: deze heeft vooral betrekking op de juridische ondersteuning van de gemeentelijke milieudienst.

2. Duurzaam gemeentelijk beleid.

- Toepassing van hernieuwbare energievormen:
  - Met de PV-systemen op het gemeentehuis, de gemeentelijke basisschool, de bibliotheek en de 'Periscoop' (kinderopvang) werd tot nu toe door het gemeentebestuur jaarlijks ca. 8.000 kWh aan 'groene' elektriciteit geproduceerd. In zitting van 27/09/2007 werd de opdracht voor de plaatsing van PV-panelen op de brandweerkazerne gegund. De jaarlijkse groenestroomproductie stijgt hiermee tot boven de 10.000 kWh. Voor PV-systemen die vanaf 01/01/2006 worden geïnstalleerd, geldt een totaal nieuwe regeling : de rechtstreekse subsidiëring zakt van 75% naar 10%, maar wordt vervangen door een over 20 jaar gegarandeerd terugbetalingstarief (groenestroomcertificaten) van 0.45 EUR per geleverde groene kWh.
- Rationeel energiegebruik in bestaande gebouwen:
  - In de loop van 2006 werd op vraag van de milieudienst in Academia door Eandis een thema-audit uitgevoerd die zich vooral toespitste op de verwarming. Uit deze studie kwamen een aantal prioritair uit te voeren maatregelen naar voren. Zo werden in de zomer 2007 de leidingen van de verwarming geïsoleerd, werden ook een aantal dakkoepels met polycarbonaatplaten geïsoleerd en werd radiatorfolie aangebracht achter alle verwarmingselementen tegen buitenmuren. In 2008 zal de verouderde verwarmingsinstallatie worden vervangen door een condensatieketel.
  - Bij de renovatiewerken in Ter Smisse werd een zonneboiler geïnstalleerd die het warm water voor de douches levert. Tevens werd een ventilatiesysteem voorzien met warmterecuperatie.
- Goedkeuring van een gemeentelijke subsidiereglement m.b.t. REG en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen.

In de gemeenteraad van 15 juni 2007 werd een reglement goedgekeurd dat een aantal ingrepen met betrekking tot Rationeel Energiegebruik (REG) en de toepassing van hernieuwbare energiebronnen in bewoonde gebouwen in de gemeente, voortaan zal subsidiëren. De bedoeling van dit reglement is om het energieverbruik in woningen te laten dalen (en 'conventionele' energie ook gedeeltelijk te vervangen door hernieuwbare energie) en daarmee ook de globale uitstoot van CO2 binnen de grenzen van de gemeente terug te dringen. De klimaatproblematiek is namelijk een zaak van iedereen. Het reglement werd van kracht vanaf 1 september 2007.

Voor bestaande woningen worden subsidies voorzien voor :

  - Het vervangen van enkele beglazing door hoogrendementsbeglazing met U-waarde van max. 1,3 W/m².K.
  - Het vervangen van een verwarmingsketel (> 20 jaar) op aardgas of stookolie.
  - Het plaatsen van minstens 50 m² dakisolatie met U-waarde < 0,30 W/m².K.
  - Het plaatsen van een zonneboiler (oppervlakte collector min. 2.75 m²) voor de productie van sanitair warm water.
  - Het plaatsen van een systeem van foto-voltaïsche panelen van minstens 1 kWp (piekvermogen).

Voor nieuwe woningen worden subsidies voorzien voor:

- Het plaatsen van een zonneboiler (oppervlakte collector min. 2.75 m²) voor de productie van sanitair warm water.
- Het plaatsen van een systeem van foto-voltaïsche panelen van minstens 1 kWp (piekvermogen).
- Het installeren van een warmtepomp voor de ruimteverwarming van het volledige gebouw.

- Duurzaam gebruik van drinkwater en recuperatie en hergebruik van hemelwater:
  - Sinds 01/02/2005 is de gewestelijke bouwverordening van kracht m.b.t. hemelwaterputten, infiltratievoorzieningen en vertraagde afvoer van hemelwater. De verplichtingen van deze verordening worden opgenomen in alle stedenbouwkundige vergunningen.
  - Bij de renovatiewerken in Ter Smisse werd een regenwatersysteem geïnstalleerd dat de toiletspoeling bedient. Ook in de plannen voor de bouw van een nieuw jeugdhuis op Fort 3 werd een regenwatersysteem voorzien.

- Duurzaam gebruik van herbiciden:

In 2007 werden geen verdere stappen gezet m.b.t. de vermindering van het gebruik van herbiciden. Deze worden immers nog enkel toegepast op de gemeentelijk begraafplaats (Kid Allees) en langs dolomietpaden (glyfosaat). In 2008 zal echter werk worden gemaakt van een (gedeeltelijke) heraanleg en herinrichting van de begraafplaats waardoor het gebruik van herbiciden op deze locatie zeer sterk zal kunnen worden gereduceerd.

- De bestaande subsidiereglementen m.b.t. duurzaam beleid werden verder toegepast:
  - Subsidie voor hemelwaterinstallatie bij bestaande woningen: het gemeentebestuur betaalt een subsidie van 0,05 € per liter putinhoud.
  - Subsidie voor infiltratievoorziening (zowel bestaande woningen als nieuwbouw)
  - Subsidie van 500 € voor een individueel waterzuiveringssysteem in zones waar geen riolering is (of waar riolering nooit op een RWZI zal kunnen worden aangesloten).

3. Afvalstoffen.

- Alle selectieve inzamelingen en de samenwerking met De Kringwinkel werden verdergezet in 2007. De selectief opgehaalde hoeveelheden van papier+ karton, PMD, glas, KGA behouden ook in 2007 hun stabiele niveau.
- Gelet op de huidige stand van de techniek, lijkt ook in 2007 het maximale systeem van selectieve inzamelingen te zijn gerealiseerd. De cijfers van de verschillende ophalingen worden maandelijks opgevolgd zodat steeds de nodige bijstellingen kunnen gebeuren. De laatste jaren (sinds 2004) doet zich, om niet onmiddellijk verklaarbare redenen, een stijging voor in de hoeveelheid restafval per inwoner (gewoon huisvuil + grof vuil) zodat het streefcijfer van 150 kg per inwoner niet werd gehaald. Dit werd vooral veroorzaakt door de fracties restafval die werden ingezameld via het gemeentelijk recyclagepark. De hoeveelheid restafval die huis-aan-huis werd opgehaald bleef stabiel.
- Vanaf begin 2005 is de exploitatie van het gemeentelijk recyclagepark overgenomen door de intercommunale IGEAN. Op die manier ontstaat een intergemeentelijke uitbating van de containerparken in de regio hetgeen een aantal voordelen met zich meebrengt.

4. Groenvoorziening en realisatie van het GNOP

- In mei 2007 ging het project 'Ecologische inrichting van de Fortloop (zone 4)' van start. Bij deze ingreep werden een aantal gronden door het Provinciebestuur onteigend en wordt de Fortloop, die tot nu toe ingebuisd onder de Zoomweg liep, in de naastliggende weide in open bedding heraangelegd. Er wordt gewerkt met heel flauwe taluds (zodat een brede beekzone wordt gecreëerd) en tevens wordt een ruime moerassige zone met rietaanplant aangelegd. De werken zullen in de loop van de maand oktober 2007 worden beëindigd.

Door deze ingreep vormt zich een aaneengesloten ecologisch beheerd bekensysteem van bij de Robianostraat tot aan de hoofdingang van Fort 3.

- Maaibeheer Koude Beek
Gelet op de ecologisch ingerichte nieuwe gedeelten van de Koude Beek (achter de Robianostraat en nabij Academia) zal ook het maaibeheer tot in deze zones moeten worden uitgebreid. Een eerste maaibeurt voor het retentiebekken achter de Robianostraat is gepland voor het najaar 2007.
- In het voorjaar van 2007 werden gedeelten van de vallei van de Koude Beek i.s.m. Kempens Landschap heringericht. Het gaat voornamelijk om de aanplanting van linden langs de buitenzijde van het valleigebied. Tevens werd een gedeelte bos aangeplant aan de buitenzijde van Fort 3 (langsheen de Fortloop) en dit ter compensatie van een ontbossing in Balen-Neet. In een tweede fase (najaar 2007) zullen een aantal houtkanten en bomenrijen in het binnengebied worden aangeplant. Het is echter niet de bedoeling om een gesloten landschap te creëren.
- In 2007 neemt het gemeentebestuur voor de vijfde maal deel aan de 'Behaagactie' van Natuurpunt. In totaal werden 42 pakketten met streekeigen plantmateriaal door inwoners van de gemeente aangekocht.
- In het najaar van 2007 (september-oktober) werden de voorbereidende werken uitgevoerd voor de compensatiebebossing ten zuiden van Fort 3 (uitvoering door het Vlaams gewest en Agentschap voor natuur en Bos). Er wordt tevens een pad aangelegd dat een rechtstreekse verbinding maakt tussen Fort 3 en de Boechoutsesteenweg.

5. Oppervlaktewater/ Afvalwater

- In de loop van 2007 werd een Zoneringsplan voor de volledige gemeente opgemaakt in samenwerking met VMM. Dit werd zowel door het schepencollege als door de gemeenteraad goedgekeurd. Door middel van de zoneringsplannen wordt voor een aantal clusters van woningen een bepaalde saneringstechniek voor het afvalwater van deze woningen voorgesteld. Deze verschillende saneringstechnieken (aansluiting op openbare riolering, aanleg van een individuele zuivering,...) worden d.m.v. kleuren op een topografische kaart ingetekend. De keuzes tussen de technieken zijn gebaseerd op economische berekeningen en op de toestand ter plaatse. Elke gemeente moet over zulk een Zoneringsplan beschikken om aanspraak te kunnen maken op subsidiëring bij de aanleg van rioleringen.
- Sanering van het slib in de vestinggracht van Fort 3.
De firma Idrabel heeft een systeem uitgewerkt voor biologische slibreductie in beken en vijvers. Succesvolle ingrepen werden al uitgevoerd in de Brugse Reien, de vijver in het park van Boom en ook de gracht bij het gemeentehuis van Hove. Een slibreductie tot 50% kan hiermee worden verwezenlijkt. Na een plaatsbezoek aan vestinggracht van Fort 3 met slibbemonstering kan de totale prijs voor drie (noodzakelijke) behandelingen (die zouden lopen over 2 jaar) geraamd worden op 150.000 EUR. Gelet op het grote belang van deze sanering (die al bijna 20 jaar op de agenda van het gemeentebestuur staat!) werd zowel in 2007 als in 2008 25.000 EUR op de begroting voorzien. Het Provinciebestuur neemt de rest van de kosten voor haar rekening. Een eerste behandeling wordt vermoedelijk uitgevoerd eind november 2007.
- Op 26/09/2007 werd de overeenkomst "HidroRio" met PIDPA ondertekend. Door deze overeenkomst draagt de gemeente Borsbeek het volledige beheer (en de verdere uitbouw) van de gemeentelijke rioleringen aan PIDPA over.

6. Inspraak en sensibilisering van de bevolking.

- De bevolking wordt maandelijks geïnformeerd en gesensibiliseerd door middel van het gemeentelijk infoblad. Ook de gemeentelijke website wordt regelmatig aangepast en aangevuld. Inspraak m.b.t. het gemeentelijk milieubeleid is steeds mogelijk via de Milieuraad waarin de Borsbeekse verenigingen zijn vertegenwoordigd.

- Ook in 2007 werd een Ophaalkalender verspreid waarin alle gegevens m.b.t. de verschillende afvalophalingen en correcte sortering van afval werden opgenomen. Deze kalenders zijn een belangrijk instrument om de inwoners op een duidelijke en overzichtelijke manier tot het correcte sorteergedrag aan te zetten.

2. Leidraad voor een duurzaam gemeentelijk beleid.

In dit deel worden alle aspecten van duurzaam beleid systematisch behandeld en onderverdeeld in interne maatregelen van het gemeentebestuur en maatregelen gericht naar de inwoners van de gemeente. De leidraad groepeert ook lange-termijnsinzichten met betrekking tot het duurzaam gemeentelijk beleid. Het is immers zeer belangrijk dat alle concrete acties steeds getoetst worden aan en ingepast worden in deze algemene beleidslijnen zodat een consistente werkwijze wordt gevolgd.

Het is van primordiaal belang dat het aspect “duurzaamheid” consequent in **alle** dossiers wordt geïntegreerd. Deze “duurzaamheid” heeft immers betrekking op heel wat aspecten, meer bepaald:

- het energiegebruik
- vervoer en mobiliteit
- het duurzaam gebruik van water (hemel- én drinkwater) en de correcte afvoer en/of behandeling van afvalwater
- de reductie in het gebruik van bestrijdingsmiddelen
- het duurzaam gebruik van grondstoffen
- het realiseren van een duurzame groenvoorziening
- het behoud en het herstel van natuur
- de afvalproblematiek.

Daarenboven moet deze duurzaamheid niet enkel worden nagestreefd door het gemeentebestuur bij zijn eigen werking (eigen gebouwen, openbare werken,...), maar moet deze duurzaamheid ook worden uitgedragen naar de inwoners van de gemeente.

Een aantal ingrepen en opties zal een duidelijk kwantificeerbaar effect hebben op energierekeningen of op waterverbruik (bv. ingebruikname van zonneboilersystemen, fotovoltaïsche zonnepanelen, spaardouchekoppen, regenwatersystemen,...). Nochtans moet men er rekening mee houden dat er ook opties zullen moeten worden genomen waarvan het positief effect **niet onmiddellijk meetbaar** of waarneembaar zal zijn. Door o.a. in de gemeente zoveel mogelijk te trachten om hemelwater niet onmiddellijk via riolering af te voeren maar bv. ter plaatse te bergen (d.m.v. infiltratiebekkens of infiltratietanks) of door het vertraagd naar grachten/waterlopen af te leiden zal het grondwaterpeil ter plaatse niet meetbaar stijgen. Dit zal slechts gebeuren als in heel Vlaanderen het hemelwater op duurzame wijze wordt gebruikt. Het is nochtans van het grootste belang dat deze **filosofie** wel degelijk op **gemeentelijk** niveau wordt verspreid en gepropageerd. Enkel zo kunnen de **individuele** gezinnen in Vlaanderen van kortbij aangezet worden om dit duurzaam gebruik van water, energie en grondstoffen tot stand te brengen. Gemeentebesturen moeten hier zeker **voldoende impulsen** geven (informatie, verordeningen, subsidiëring) en hebben **ook een niet te onderschatten voorbeeldfunctie** te vervullen.

De hiervoor opgesomde aspecten worden in detail bekeken:

- **Energiegebruik**
  - **Interne maatregelen van het gemeentebestuur**
    - Bij het ontwerp van **nieuwe gemeentelijke gebouwen** moet zeer veel aandacht gaan naar de verschillende aspecten van **Rationeel Energie Gebruik (REG)**. Eerst en vooral moet zo zuinig mogelijk met energie worden omgesprongen (d.w.z. goede isolatie, goede oriëntatie van glaspartijen, goede opsplitsing in aparte verwarmingskringen met juiste instellingen, gebruik van condenserende aardgasboilers, eventueel warmtepomp voor verwarming, ventilatie met warmterecuperatie, bij douches de installatie van goede spaardouchekoppen,...).
    - Tevens moet bij nieuwe gemeentelijke gebouwen bestudeerd worden of gebruik

kan worden gemaakt van **duurzame (hernieuwbare) energievormen** (zonne-energie, windenergie,...). Voor deze laatste afweging mag niet enkel worden teruggevallen op louter economische argumenten maar moeten ook de nog niet in tastbare cijfers omgezette voordelen (zoals de vermindering van schadelijke emissies e.d.) in rekening worden gebracht.

- Ook in **bestaande gemeentelijke gebouwen** moet worden bekeken welke aanpassingen kunnen worden doorgevoerd om het energieverbruik te reduceren. Bij alle aanpassingen van verwarming, verlichting enz. moet men zich baseren op energiestudies. Belangrijke ingrepen zijn wat dat betreft gebeurd in de brandweerkazerne, het gemeentehuis, de gemeentelijke basisschool, Academia,... Ook alternatieve energiebronnen (zon, wind) moeten waar mogelijk worden toegepast (zoals bv. de foto-voltaïsche panelen op het gemeentehuis, gemeentelijke bibliotheek, basisschool en de 'Periscoop', zonneboilers op cantine werklieden en op de sportzaal Ter Smisse).
- Ook wat de globale levering van elektriciteit betreft moet via (nieuwe) contracten worden geprobeerd om een veel grote aandeel aan 'groene' stroom (minimum 20%) voor de gemeente aan te kopen.
- **Maatregelen gericht naar de inwoners van de gemeente**
  - Nog belangrijker is het dat uiteindelijk de inwoners van de gemeente worden aangespoord en gestimuleerd om zélf zo verstandig mogelijk met energie om te springen. De voorbeeldfunctie van het gemeentebestuur m.b.t. REG en het gebruik van duurzame energiebronnen vormt hierbij uiteraard een begin. Sensibilisering, subsidiëring en bepaalde verplichtingen zijn echter eveneens noodzakelijk. Sinds 01/09/2007 bestaat er een gemeentelijk subsidiereglement m.b.t. Rationeel Energiegebruik en de toepassing van hernieuwbare energiebronnen. Dit subsidiereglement ondersteunt belangrijke energiebesparende maatregelen in particuliere woningen: hoogrendementsbeglazing, dakisolatie, vervanging oude verwarmingsinstallaties en stimuleert evenzeer het gebruik van zonneboilers en fotovoltaïsche systemen.
- **Vervoer en mobiliteit**
  - **Interne maatregelen van het gemeentebestuur**
    - Wagenpark van de gemeente: inspelen op de mogelijkheid tot het gebruik van biodiesel, mogelijke aankoop van hybridewagens, elektrische wagens, ...
    - Stimuleren gebruik fiets en openbaar vervoer (gemeentepersoneel) d.m.v. het reglement m.b.t. fietsvergoeding en het onderzoeken van de mogelijkheid van (gedeeltelijke) terugbetaling abonnement openbaar vervoer voor woon-werkverkeer personeel.
  - **Maatregelen gericht naar de inwoners van de gemeente**
    - Stimuleren gebruik openbaar vervoer (inwoners): dit kan bv. door het invoeren van een derdebetalersysteem. Het gemeentebestuur betaalt een gedeelte van de kosten van het openbaar vervoer voor zijn inwoners (afpraak met De Lijn) zodat de prijs per verplaatsing voor de gebruiker merkbaar daalt.
- **duurzaam gebruik van water (hemel- én drinkwater) + afvoer en behandeling van afvalwater**
  - **Interne maatregelen van het gemeentebestuur**
    - Het hemelwater van daken van **nieuwe gemeentelijke gebouwen** zal steeds worden opgevangen in een hemelwaterput van voldoende dimensie en zal, wanneer enigszins mogelijk, worden hergebruikt voor bv. toiletspoelingen. Een andere mogelijkheid is het plaatsen van vegetatiedaken op gemeentelijke gebouwen (zie bv. gebouw kinderopvang). De overmaat aan regenwater zal

indien mogelijk vertraagd worden afgeleid naar een gracht of waterloop, indien dit niet mogelijk is moet getracht worden om dit plaatselijk te laten infiltreren (d.m.v. infiltratietank of –bekken) ter aanvulling van de grondwaterlagen. Om het waterverbruik te minimaliseren dient gebruik gemaakt te worden van bv. spaartoetsen (toiletten), spaardouchekoppen van goede kwaliteit, enz.

- Ook in **bestaande gemeentelijke gebouwen** moet de mogelijkheid worden bekeken om hemelwater op te vangen en te hergebruiken (zeker in het geval er belangrijke renovatiewerken gepland worden). Dit moet bij voorrang worden bekeken in de gebouwen met een hoog waterverbruik en waar drinkwater dan nog vooral voor laagwaardige toepassingen wordt gebruikt (bv. toiletspoeling). Tot nu toe gebeurde dat reeds in volgende bestaande gebouwen: gemeentehuis, gemeentelijke basisschool en de sportzaal Ter Smisse.
- Maatregelen bij de uitvoering van **belangrijke openbare werken**:
  - Bij het ontwerp en de **aanleg van nieuwe wegen** zal eveneens rekening worden gehouden met aspecten van duurzaamheid. Wanneer nieuwe wegen worden aangelegd in woongebied, moet uiteraard steeds een gescheiden rioleringsstelsel worden aangelegd. (Vanzelfsprekend zullen alle nieuwbouwwoningen hier ook met afzonderlijke hemelwater- en afvalwaterleidingen op moeten aansluiten). Ook zal reeds in de ontwerpfase worden bestudeerd op welke manier het hemelwater van de verharding kan worden weggevoerd. Waar het hemelwater van weinig bereden wegen (weinig vervuild met koolwaterstoffen) zoveel mogelijk moet worden geïnfiltreerd en/of (vertraagd) moet worden afgeleid (eventueel met infiltratie-transportriolen) naar waterlopen en grachten, kan deze oplossing voor drukbereden wegen (veel vervuiling van het hemelwater!) vaak niet zondermeer worden weerhouden. Hier moet dan bv. voorzien worden in een olie- en benzineafscheider. Ook de toepassing van waterdoorlaatbare wegbedekking (reeds veel toegepast in Duitsland en Nederland) moet worden onderzocht. In landbouwgebied zal het hemelwater van nieuwe wegen meestal zonder probleem ter plaatse kunnen worden geborgen (infiltratie, grachten, waterlopen,...). Aan de hand van het Zoneringsplan wordt beslist of langs deze landelijke wegen een (gescheiden) riolering moet worden aangelegd of dat er moet worden gewerkt met individuele waterzuivering.
  - Ook bij de **heraanleg van wegen** moet het aspect duurzaamheid in acht worden genomen. D.w.z. dat bij belangrijke ingrepen aan de bestaande riolering steeds een gescheiden stelsel moet worden aangelegd. Enkel op deze manier zal het rioleringsstelsel in de ganse gemeente op lange termijn volledig gescheiden kunnen worden gemaakt (termijn van ca. 50 jaar?). Ook de toepassing van waterdoorlaatbare wegbedekking en infiltratie-transportriolen moet hier worden onderzocht. Er moet echter ook een mogelijkheid worden uitgewerkt om de bewoners van deze bestaande straten aan te zetten (of te verplichten) om hun afvalwater en hemelwater dan ook afzonderlijk op deze gescheiden stelsels aan te sluiten. Dit kan ofwel door het voorzien van een subsidiëring, ofwel door het uitvoeren van deze aansluitingen op kosten van het gemeentebestuur (opdracht aan aannemer). Ook deze kwestie zal vanaf 2007 behandeld worden in het kader van de HydroRio-overeenkomst met PIDPA.
  - Bij het ontwerp van **nieuwe verkavelingen** moet van in het vroegste stadium aandacht worden gegeven aan de gescheiden afvoer van hemel- en afvalwater. Dit moet als een voorwaarde aan de verkavelaar worden opgelegd. De overmaat aan hemelwater (overloop van verplichte regenwaterputten + hemelwater van verhardingen) zal, indien mogelijk, worden geïnfiltreerd en vervolgens vertraagd worden afgeleid naar de dichtst bijgelegen gracht of waterloop.

- **Maatregelen gericht naar de inwoners van de gemeente**
  - Er moet worden getracht om de inwoners van de gemeente aan te zetten tot een zo duurzaam mogelijk gebruik van drinkwater en een optimale recuperatie en hergebruik van hemelwater. Ook het afvalwater moet op de juiste wijze worden afgevoerd:
    - Bij alle nieuwbouwwoningen (en bij belangrijke verbouwingswerken aan bestaande woningen) wordt een regenwaterput verplicht. Dit regenwater dient ook in huis te worden gebruikt voor minstens 1 WC en/of wasmachine.
    - Ook bij bedrijven wordt bij nieuwe bedrijfsgebouwen en/of verhardingen (bv. parkeerplaatsen) een vorm van regenwateropvang opgelegd. Dit wordt eveneens geregeld door de verordening van het Vlaams gewest.
    - Voor bestaande woningen wordt een subsidie voorzien van 0,05 EUR per liter putinhoud wanneer zij een hemelwaterput in gebruik nemen en het hemelwater in de woning hergebruiken (minstens 1 WC en/of wasmachine).
    - Het afvalwater en het hemelwater (overloop van hemelwaterput) van nieuwbouwwoningen dienen in aparte leidingen tot aan de rooilijn te worden afgevoerd. Hoewel ze op deze plaats nog veelal zullen worden aangesloten op een gemengd rioleringsstelsel, zal dit de toekomstige gescheiden aansluiting op een gescheiden stelsel mogelijk maken.
    - Waar geen riolering ligt of waar de riolering nooit op een RWZI zal worden aangesloten (wegens te afgelegen, bv. in landbouwgebied) wordt in het geval van nieuwbouw de verplichting van een individuele waterzuivering opgelegd. Deze afweging wordt gemaakt op basis van het opgemaakte Zoneringsplan. Bij bestaande woningen in landbouwgebied wordt deze verplichting niet opgelegd (hier volstaat tot 2012 wettelijk een septische put) maar wordt wél de subsidie toegepast indien een IBA (Individuele behandeling afvalwater) wordt geplaatst.

- **reductie in het gebruik van bestrijdingsmiddelen**
  - **Interne maatregelen van het gemeentebestuur**

De gemeente Borsbeek is al meer dan 10 jaar bezig om het gebruik van deze stoffen drastisch te verminderen. De voorbije jaren werden nog slechts twee producten in minimale hoeveelheden gebruikt. Kid Allees werd enkel toegepast op de gemeentelijke begraafplaats, glyfosaat (aangebracht met microdoseur) langs de wandelpadjes in landbouwgebied. Het Reductieplan dat in 2003 werd opgesteld zal deze minimale hoeveelheid herbiciden nog verder (tot nul!) trachten te reduceren.
  - **Maatregelen gericht naar de inwoners van de gemeente**

Behalve sensibilisering zijn er weinig maatregelen die het gemeentebestuur kan treffen. Bij klachten over onkruidgroei in het openbaar groen is het nochtans belangrijk om uit te leggen hoe dit komt en dat dit een onvermijdelijk gevolg is van de consequente werkwijze van het gemeentebestuur.

- **duurzaam gebruik van grondstoffen**
  - **Interne maatregelen van het gemeentebestuur**

Hier moeten twee invalshoeken worden onderscheiden nl. het zo duurzaam mogelijk gebruiken van grondstoffen (d.w.z. de juiste grondstoffen voor de juiste toepassing zodat dit zo duurzaam mogelijk is) en het toepassen van duurzame grondstoffen (d.w.z. grondstoffen die in grote hoeveelheden beschikbaar zijn en waarvan de ontginning en/of productie zo weinig mogelijk energie vraagt en zo weinig mogelijk schade toebrengt aan het leefmilieu).

    - Bij de bouw (of renovatie) van gemeentelijke gebouwen moet zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van duurzame grondstoffen. Dit wil zeggen dat 'nagroeibare' grondstoffen zoals hout, kurk en minerale grondstoffen zoals

kalkzandsteen, kleidakpannen, enz. de voorkeur krijgen. Er zal zo weinig mogelijk gebruik worden gemaakt van synthetische materialen (PVC, PUR, kunstmatige rubbers,...) wanneer die door valabele 'duurzamere' alternatieven kunnen worden vervangen.

- Bij de aanleg van wegen (ook wandelwegen) moet voor funderingen bv. de voorkeur worden gegeven aan recyclageproducten (zoals gebroken beton of andere granulaten afkomstig van breekinstallaties). De COPRO-keuring bewijst hierbij de kwaliteit en herkomst.
- Bij het gebruik van hout zal het FSC-label (of gelijkwaardig) worden geëist. Dit label geeft de verzekering dat de bossen waaruit dit hout wordt betrokken op duurzame wijze worden geëxploiteerd.
- Bij de toepassing van compost zal bij voorkeur gebruik worden gemaakt van compost afkomstig van de aerobe compostering van IGEAN.
- **Maatregelen gericht naar de inwoners van de gemeente**
De bouwheren van nieuwbouwwoningen krijgen de brochure 'Bewust duurzaam bouwen' mee die door de Vlaamse Provincies werd uitgegeven. In deze brochure gaat het niet enkel over duurzame grondstoffen maar worden zowat alle aspecten van duurzaam bouwen behandeld (uiteeraard dus ook isolatie, energie, hemelwater, afvalwater enz.).

- **de afvalproblematiek**

Dit onderwerp behoort al zovele jaren tot de prioriteiten van elk gemeentebestuur, dat het onnodig is om er op deze plaats nog opnieuw uitgebreid op in te gaan. Het is een duidelijke zaak dat er onverminderd voor moet worden geijverd om de hoeveelheid restafval (dat moet worden verbrand of gestort) verder terug te dringen. Het terugdringen van de totale hoeveelheid afval die in een gemeente ontstaat (restafval + recycleerbaar afval) is veel minder vanzelfsprekend omdat hoe langer hoe meer afvalstromen die vroeger vaak via andere (en vaak schimmige) kanalen werden afgevoerd (bv. bouwafval, groenafval, huishoudtoestellen) op dit ogenblik allemaal via de gemeentelijke recyclageparken worden afgevoerd. Het feit dat voor al deze afvalstoffen nu een correcte en doorzichtige 'afvalboekhouding' wordt gehanteerd kan de verkeerde indruk wekken dat de totale hoeveelheid afval nog steeds toeneemt.

- **de groenvoorziening**

- **Interne maatregelen van het gemeentebestuur**

- De groenvoorziening in **nieuwe straten en verkavelingen** dient al van in het vroegste stadium te worden bekeken: voor de aanplanting van straatbomen zal in voetpad of in groenstrook o.a. worden gelet op de plaatsing van de nutsleidingen. Om problemen met boomwortels te vermijden (omhoogdrukken van voetpadtegels en borduurs) moeten plantgaten voldoende groot zijn en met stevige (ook bij voorkeur ondergrondse) kaders worden afgeboord. Tevens moet hiermee rekening worden gehouden bij de keuze van boomsoorten. Ook moet getracht worden om in verkavelingen voldoende groene zones te voorzien en bv. wandel- en fietspadjes (met begeleidende hagen en zelfs smalle dreefjes) tussen de percelen in. T.h.v. van waterlopen zal betracht worden om meer dan de wettelijke afstand van 5 meter aan te houden zodat nog ruimte kan worden voorbehouden voor een houtkant of groene buffer.
- Bij de aanleg of heraanleg van groene zones zal zoveel mogelijk de voorkeur worden gegeven aan waardevolle en streekeigen beplanting. Ook het onderhoud (uiteeraard zonder gebruik van herbiciden!) moet op voorhand worden bekeken.

- **Maatregelen gericht naar de inwoners van de gemeente**

- Het gemeentebestuur hanteert een subsidiereglement voor de aanplanting (en het onderhoud) van kleine landschapselementen die bestaan uit streekeigen plantmateriaal. Dit reglement geldt in (en aan de rand van) landbouw- en parkgebied.
- Wanneer inwoners inlichtingen komen vragen over beplantingen worden zij altijd gestimuleerd om vooral streekeigen soorten aan te planten in hun tuin. Sinds 2003 vinden jaarlijkse Behaagacties plaats i.s.m. Natuurpunt. Hiermee wordt eveneens het aanplanten van streekeigen soorten aangemoedigd (door gereduceerde prijzen van de plantpakketten).
- **Behoud en herstel van natuur op het grondgebied van de gemeente**
 Ook dit is een aspect van het duurzaam beleid van de gemeente: er moet verder worden getracht om zo duurzaam mogelijk met de natuur in de gemeente om te springen en waar mogelijk natuur te versterken en opnieuw te introduceren. Het gemeentebestuur zal **actief** blijven **ingrijpen** en **investeren** om de schaars overblijvende plekken natuur in de gemeente te **vrijwaren** en indien mogelijk hun belangrijke positie aan de rand van het stedelijk gebied te **versterken**. Er kan o.a. gewerkt worden met subsidiereglementen om eigenaars aan te zetten om een aantal natuurvriendelijke ingrepen uit te voeren (zie bv. het bestaande subsidiereglement voor de aanplanting van hagen, houtkanten en bomenrijen in agrarisch gebied), **maar eerder nog zullen in zeer specifieke gevallen door het gemeentebestuur aanzetten worden gegeven om gronden aan te kopen zodat op deze plekken een duurzaam beleid kan worden gevoerd** (zoals reeds eerder gebeurde met de aankoop van landbouwgronden langs de Koude Beek). De samenwerking met de Stichting Kempens Landschap heeft de bedoeling om de armslag inzake aankoop van bijkomende gronden nog te vergroten.
 Op het ogenblik dat deze gronden zijn aangekocht kan door een aangepaste inrichting en het uitvoeren van bepaalde milieutechnische ingrepen (bv. hermeandering van waterlopen, aanleg van amfibieënpoeLEN, aanplantingen) de kwaliteit van de natuur worden verbeterd. Nadien moet door een aangepast beheer geprobeerd worden om de biodiversiteit opnieuw te vergroten. Ook het opmaken van “groene” BPA’s moet (zeker in het kader van het gemeentelijk structuurplan) worden overwogen zodat de open ruimte en de natuur die zich daar kan ontwikkelen, worden gevrijwaard. Een eerste stap wordt hier gezet door de start van het ontwerp voor BPA 12, een BPA ter behoud van de open ruimte begrensd door de de Robianostraat, L. Hendrickxlei, F. Theyslei, Langbaan en Fort III. Wat natuurbeheer betreft is de samenwerking met Natuurpunt Schijnvallei m.b.t. het beheer van Fort III (o.a. vleermuizen en begrazingsproject!) en het maaibeheer van de zones langs Koude Beek en Fortloop erg belangrijk.

3. Milieujaarprogramma 2008 met begrotingsvoorstellen

1. Algemeen

- Ondersteuning van het gemeentelijk milieutakenpakket door het PIH en door de intercommunale milieudienst van IGEAN. Hiervoor wordt 2.325 EUR voorzien.
- Werking Milieuraad: hiervoor wordt 620 € voorzien.
- Technische benodigheden milieudienst: ijking en onderhoud van toestellen. In totaal 230 € voorzien.
- Voor de uitvoering van analyses die niet in eigen beheer kunnen worden uitgevoerd (o.a. dringende metingen bij bedrijven!) moet een krediet beschikbaar zijn (620 €).
- GIS-systeem: dit systeem wordt ook veelvuldig gebruikt voor milieutoepassingen aangezien orthofoto's, gewestplannen en allerlei themakaarten (Biologische waarderingskaart, habitatrichtlijn, bodemkaart, NGI topografische kaart, rioleringsplan,...) kunnen worden geraadpleegd. Door een uitbreiding van het bestaande GIS-systeem kan de begraafplaats grafisch worden gekoppeld aan een databank met de grafnummers. De uitbreiding houdt de installatie in van de Orbit GIS Suite met het daarbijhorende themaloket. Met dit themaloket kunnen op alle werkposten aparte themakaarten worden ingetekend (bv. begraafplaatsen, wandelpaden, vergunningen,...). Wat de begraafplaats betreft zou deze toepassing op termijn ook raadpleegbaar kunnen zijn vanop de website, zodat op naam kan worden opgezocht waar een bepaald graf zich bevindt. De installatie van deze module kost 2.000 EUR (excl. BTW).

2. Duurzaam beleid

- **Infiltratie en hergebruik hemelwater en beperking gebruik drinkwater:**
  - Sinds 01/02/2005 wordt de nieuwe gewestelijke verordening gehanteerd. Bijkomend wordt echter de minimale aansluiting van minstens 1 WC en/of wasmachine opgelegd.
  - Periodiek onderhoud van regenwatersystemen (gemeentehuis, GBS, Periscoop, ter Smisse), zonneboilers (cantine werklieden Fort 3, Ter Smisse), PV-systemen (gemeentehuis, GBS, Periscoop, bibliotheek, brandweerkazerne,...). Om deze systemen bedrijfszeker te houden (dat geldt minder voor de PV-systemen...) is een jaarlijkse controle (en indien nodig onderhoud) aangewezen. Dit zal vermijden dat onverwacht problemen opduiken waarvoor dan telkens een andere reparateur moet worden gezocht... Te voorzien: 2.500 EUR per jaar.
  - Bij de bouw van het 'jeugdhuis' op Fort 3 zal een regenwatersysteem worden voorzien voor de toiletspoeling. Kredieten zijn te voorzien op het globaal budget voor dit gebouw.
- **Het duurzaam beleid i.v.m. afvalstoffen** wordt hierna onder punt 3. apart toegelicht.
- **Duurzaam gebruik van energie:**
  - Subsidiereglement REG en hernieuwbare energie: dit reglement werd goedgekeurd in de gemeenteraad van juni 2007. Ook in 2008 moet hiervoor minstens 10.000 EUR worden voorzien.
  - Vervanging van oude verwarmingsketels Academia door condensatieketel. In 2006 werd door Eandis een energie-audit uitgevoerd in de kunstschool Academia. In 2007 werden reeds een aantal REG-maatregelen genomen (isoleren van leidingen, isoleren van lichtkoepels, plaatsing van radiatorfolie). De volgende noodzakelijke stap is het vervangen van de oude stookinstallatie (4 van de 5 ketels dateren van 1983 en zijn dan ook dringend aan vervanging toe, daarbij komt nog dat deze verwarmingsinstallatie sterk overgedimensioneerd is!). Door de plaatsing van een

condensatieketel op aardgas en het plaatsen van thermostaatkranen op de radiatoren zal een besparing mogelijk zijn van 20 %. Hiervoor is een investering nodig van 11.000 EUR. Voor een condensatieketel wordt een premie gegeven door IVEKA en is tevens een renteloze lening mogelijk (eveneens IVEKA).

- Plaatsing van PV-panelen op nieuwbouw jeugdhuis op Fort 3. Deze panelen zullen worden geïntegreerd in het dak. Kredieten voor deze ingreep dienen voorzien te worden op de budgetten van dit gebouw.

Gebruik van herbiciden: In 2008 zal werk worden gemaakt van een (gedeeltelijke) heraanleg en herinrichting van de begraafplaats waardoor het gebruik van herbiciden op deze locatie zeer sterk zal kunnen worden gereduceerd. Deze ingreep kadert in het reductieplan herbiciden dat in 2003 werd opgemaakt en dat de bedoeling heeft om het herbicidegebruik tot nul te herleiden.

Ook langs de boorden van de paadjes in landbouwgebied zal een alternatieve oplossing moeten worden gezocht. Daar werd tot nu toe in zeer beperkte mate glyfosaat toegepast (één van de herbiciden die als minst milieubelastend wordt beschouwd...).

- **Duurzaam gebruik van grondstoffen:**

- Het aantal leveranciers dat FSC-houtproducten (afkomstig uit duurzaam beheerde bossen) levert neemt weliswaar gestadig toe, maar de maten waarin dit hout geleverd kan worden blijven beperkt. Toch wordt in alle prijsvragen geprobeerd om deze voorwaarde op te leggen. Bij de aanmaak (in eigen beheer) van nieuwe zitbanken voor plaatsing op o.a. Fort 3 zal uiteraard geprobeerd worden om steeds met FSC-hout te werken.
- Bij de aanleg van groenzones (bv. de heraanleg van het gemeentepark) wordt GFT-compost gebruikt (d.w.z. compost bekomen door een gecontroleerde aerobe of anaerobe compostering van het gescheiden ingezamelde organische deel van het huishoudelijk afval).
- Bij eigen werken en werken uitgevoerd door aannemers (bv. funderingen bij de aanleg van paden en wegen) zal steeds worden geprobeerd om gerecycleerd puin afkomstig van COPRO-gekeurde brekers toe te passen.

- **Vervoer en mobiliteit**

- Wagenpark van de gemeente: bij de aankoop van nieuwe voertuigen zeker ook de CO2 emissie van deze voertuigen als een criterium hanteren, inspelen op de mogelijkheid tot het gebruik van biodiesel, mogelijke aankoop van hybridewagens, elektrische wagens .... Deze overwegingen gelden uiteraard ook voor de aankoop van een nieuwe veegwagen (gepland voor 2008).
- Stimuleren gebruik fiets en openbaar vervoer (gemeentepersoneel):
  - mogelijke aanpassing van het reglement m.b.t. fietsvergoeding. Dit reglement bereikt op het ogenblik helemaal zijn doel niet omdat het te hoge drempels inbouwt (zowel wat frequentie als afstand betreft).
  - Mogelijkheid onderzoeken m.b.t. de terugbetaling van het abonnement openbaar vervoer voor woon-werkverkeer personeel.
- Mogelijkheden onderzoeken m.b.t. het stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer (inwoners): dit kan bv. door het invoeren van een derdebetalersysteem. Het gemeentebestuur betaalt een gedeelte van de kosten van het openbaar vervoer voor zijn inwoners (afpraak met De Lijn) zodat de prijs per verplaatsing voor de gebruiker merkbaar daalt.

3. Afvalstoffen

- Gelet op de huidige stand van de techniek m.b.t. de verwerking van afvalstoffen, lijkt momenteel het maximale systeem van selectieve inzamelingen te zijn gerealiseerd. De uiteindelijke effecten op de hoeveelheid restafval zullen verder worden opgevolgd. Waar mogelijk zullen in intercommunaal verband (IGEAN) nog aanpassingen en verbeteringen aan het ganse systeem worden aangebracht. Wanneer zich nieuwe ontwikkelingen zouden voordoen die een verdere of andere scheiding van het afval mogelijk of noodzakelijk zouden maken, zal hierop worden ingespeeld.
- Vanaf 01/01/2005 is de exploitatie van het gemeentelijk recyclagepark aan IGEAN overgedragen. In de loop van 2008 zullen een aantal fracties op het recyclagepark betalend worden. Daarvoor dient een herinrichting te gebeuren.
- Om sluikstort op Fort 3 te minimaliseren, werden een aantal containers geplaatst op de gemeentelijke kade. Het gaat om een container voor restafval en voor veegvuil (o.a. van de veegwagen). Op die manier worden problemen op het recyclagepark opgevangen en kan sluikstort op Fort 3 steeds snel en efficiënt worden verwijderd.

4. Groenvoorziening en realisatie van het GNOP

- Vervanging van straatbomen op de Boechoutsesteenweg: Door het jaarlijks drastisch snoeien van de straatbomen op de Boechoutsesteenweg (was nodig voor de elektriciteitsleiding die vroeger bovengronds lag!) zijn deze bomen uitgeput en zullen ze nooit nog een mooie vorm aannemen. Aangezien ook de open ruimte tegenover Berco zal worden heringericht (Kempens Landschap), kan deze gelegenheid worden aangegrepen om de straatbomen te vervangen. Hiervoor dient een krediet te worden voorzien van 5.000 EUR.
- Opmaak beheerplan Fort 3: in het najaar 2007 wordt, in samenspraak tussen het Vlaams gewest, ANB en het gemeentebestuur, een studiebureau aangesteld voor de opmaak van het beheerplan voor Fort 3. In 2008 zal dit "geïntegreerd park- en bosbeheerplan Fort 3" concreet gestalte moeten krijgen. Uiteraard behelst dit plan veel meer dan groenvoorziening en natuurbeheer: het plan zal een globale visie uitwerken m.b.t. de volledige oppervlakte van Fort 3 en m.b.t. alle mogelijke functies/activiteiten die op het fort hun plaats zullen/kunnen vinden. De kosten voor de opmaak van dit beheerplan worden volledig gedragen door het Vlaams gewest (Algemeen beleid).
- Herstelingsrepen op Fort 3: aangezien het beheerplan pas zal afgewerkt zijn tegen ten vroegste eind 2008, werd reeds in 2007 een bedrag van 10.000 EUR voorzien om op het terrein van Fort 3 aantal ingrepen uit te voeren om het terrein te revaloriseren en opnieuw aantrekkelijk te maken voor wandelaars. Het gaat hier meer bepaald om volgende soorten ingrepen: verbeteringswerken aan wandelpaden, plaatsing van bijkomende banken, picnictafels, vuilnisbakjes,... In 2007 was het echter nog totaal onduidelijk welk percentage van de bomen de drastische snoei zouden overleven, zodat exacte inplanting van banken enz. nog niet mogelijk bleek. In de lente van 2008 zal hierover meer duidelijkheid ontstaan. Het bedrag van 10.000 EUR wordt dan ook doorgeschoven naar de begroting van 2008.
- Maaiwerken langs Koude Beek en Fortloop: door de uitbreiding van de ecologisch te beheren zones langs Koude Beek moet in 2008 reeds 20% meer begroot voor de uitvoering van deze maaiwerken (uitgevoerd door Natuurpunt). Gelet op de ecologisch ingerichte nieuwe gedeelten van de Fortloop (aan de buitenzijde van Fort 3) zal vanaf 2009 het maaibeheer echter tot in deze zones moeten worden uitgebreid. Vanaf 2009 moet dan ook gerekend worden op nog eens 40% meerwerken.

- In 2007 werden door Kempens Landschap een aantal inrichtingsmaatregelen uitgevoerd in de Koude Beekvallei. In 2008 zullen de gronden langs Boechoutsesteenweg (tegenover BERCO) worden ingericht. Ook hier worden o.a. bomenrijen, groenbuffers en een wandelpad voorzien. Hiervoor wordt door de gemeente een krediet voorzien van 25.000 EUR.
- Uittekenen van een wandelpadennetwerk: aangezien eind 2007 het pad van bij Fort 3 tot aan Boechoutsesteenweg wordt aangelegd (kadert in aanplanting compensatiebos) en aangezien er dus ook plannen zijn om het wandelpad aan de overzijde van de Boechoutsesteenweg naar Gebr. Van der Auwerabaan in de loop van 2008 aan te leggen (Kempens Landschap), lijkt de opmaak van een wandelpadenkaart stilaan opportuun en nodig. De aanleg van deze cruciale gedeelten openen immers veel ruimere wandelperspectieven. Wanneer een knooppuntennetwerk wordt uitgewerkt, kan dit, wanneer in de toekomst nog bijkomende wandelpaden worden aangelegd, op eenvoudige wijze worden uitgebreid. Voor een knooppuntennetwerk is echter een zeer goede (professionele) bewegwijzering nodig (vergelijkbaar met fietsknooppuntennetwerk) en een kaartje waarop ook bv. de afstanden tussen alle knooppunten worden aangegeven. Het is zeer moeilijk om hiervoor een bedrag te ramen, maar in eerste instantie moet toch minstens 2.500 EUR worden voorzien.

5. *Oppervlaktewater/ Afvalwater*

- Na de eerste fase van de slibbehandeling van de vestinggracht van Fort 3, die eind 2007 wordt uitgevoerd, zal het effect hiervan worden geëvalueerd. Indien een significante vermindering van de slibkolom kan worden vastgesteld, zal in 2008 een tweede (en derde) behandeling door Idrabel plaatsvinden. Hiervoor dient opnieuw 25.000 op de begroting te worden voorzien.
- In het voorjaar van 2008 zal het ecologisch project Fortloop (en in samenhang daarmee ook de andere reeds uitgevoerde ingrepen) officieel worden ingehuldigd. Aangezien ook in Mortsel een aantal projecten werden afgewerkt, zal dit i.s.m. het Provinciebestuur een 'grensoverschrijdend' evenement worden.
- Bij de inrichting van de weiden aan de Boechoutsesteenweg (Kempens Landschap) moet tegelijk bekeken worden of eventueel kleine ingrepen aan de waterloop aldaar kunnen/moeten worden uitgevoerd. Hiertoe zal de Dienst Waterbeleid bij de uitvoering van dit project worden betrokken.

6. *Sensibilisering*

- De bevolking wordt maandelijks geïnformeerd en gesensibiliseerd door middel van het gemeentelijk infoblad. Inspraak is steeds mogelijk via de Milieuraad waarin de Borsbeekse verenigingen zijn vertegenwoordigd.
- De gemeentelijke website wordt regelmatig aangevuld en geactualiseerd. Formulieren die nodig zijn voor het aanvragen van bv. premies en/of subsidies kunnen worden gedownload.
- Ook de jaarlijkse afvalkalender met uitgebreide toelichting is een belangrijk instrument om de inwoners op een duidelijke en overzichtelijke manier tot het correcte sorteergedrag aan te zetten.
- Indien nodig zullen nog extra informatiekanalen worden aangesproken.
- Door IGEAN zal op regelmatige basis een Afvalkrant worden opgesteld die in alle gemeenten van de intercommunale zal worden verspreid.